

Судоустрій

УДК 351.74:323.282:336.76

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19123726>

**Інституційна ефективність антикорупційних органів у протидії
незаконному збагаченню**

Прилипко Вікторія Михайлівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук,

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського,

м. Кременчук, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-6271-2148>

Синявська Олена Юхимівна,

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правоохоронної

діяльності, Навчально-науковий інститут № 5,

Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-6386-4151>

Кучінік Руслан Васильович,

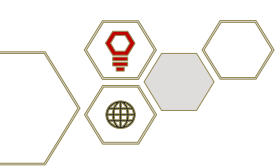
завідувач відділення,

Чернівецький фаховий коледж технологій та дизайну,

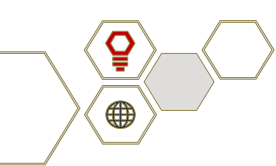
м. Чернівці, Україна, <https://orcid.org/0009-0001-1041-777X>

Прийнято: 04.03.2026 | Опубліковано: 20.03.2026

Анотація. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю підвищення результативності протидії корупційним правопорушенням у контексті забезпечення фінансової безпеки держави, зміцнення довіри до

публічних інституцій та виконання міжнародних зобов'язань України. Метою дослідження є обґрунтування підходу до оцінювання інституційної ефективності антикорупційних органів на основі системного аналізу їх діяльності, фінансових результатів та результативності правозастосування. У дослідженні використано методи аналізу й синтезу, порівняння, узагальнення, економічного аналізу, а також методи систематизації статистичних даних і побудови аналітичних моделей. У результаті дослідження розкрито економіко-правову сутність незаконного збагачення як специфічного корупційного правопорушення, що характеризується наявністю необґрунтованих активів та потребує встановлення їх походження на основі застосування фінансово-аналітичних інструментів. Показано, що важливу роль у виявленні таких правопорушень відіграє фінансовий контроль, зокрема механізми електронного декларування та аналізу фінансових операцій, які формують інформаційну основу для розслідувань. Обґрунтовано підхід до оцінювання інституційної ефективності антикорупційних органів, що ґрунтується на інтеграції економічних, процесуальних, результативних, превентивних, кадрових та міжнародних аспектів їхньої діяльності. Доведено, що комплексна оцінка ефективності повинна враховувати як фінансові результати функціонування антикорупційної системи, так і якість правозастосування, інтенсивність розслідувань та рівень інституційної взаємодії. У висновках узагальнено результати проведеного аналізу, які свідчать про зростання економічного ефекту діяльності антикорупційних органів, розширення практики повернення незаконно набутих активів та підвищення результативності розслідувань. Запропоновано систему індикаторів оцінювання інституційної ефективності антикорупційних органів у протидії незаконному збагаченню, що дає змогу здійснювати комплексний аналіз їх діяльності та може бути використана для підвищення результативності антикорупційної політики й удосконалення управлінських рішень.

Ключові слова: корупційні правопорушення, фінансовий контроль, необґрунтовані активи, публічні фінанси, доказування, досудове розслідування, конфіскація майна, аналітична оцінка.

Institutional effectiveness of anti-corruption bodies in combating illicit enrichment

Viktoriya Prylypko,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Fundamental and Sectoral Legal Sciences, Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Kremenchuk, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-6271-2148>

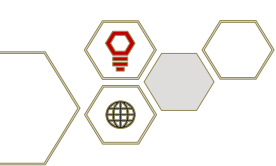
Olena Syniavska,

Doctor of Legal Sciences, Professor, Professor of the Department of Law Enforcement, Educational and Research Institute № 5, Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-6386-4151>

Ruslan Kuchinik,

Head of Department, Chernivtsi Applied College of Technologies and Design, Chernivtsi, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0001-1041-777X>

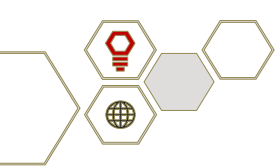
Abstract. The relevance of the study is determined by the need to improve the effectiveness of combating corruption offenses in the context of ensuring the financial security of the state, strengthening trust in public institutions, and fulfilling Ukraine's international obligations. The purpose of the study is to justify an approach to assessing the institutional effectiveness of anti-corruption bodies based on a systematic analysis of their activities, financial results, and law enforcement

effectiveness. The study uses methods of analysis and synthesis, comparison, generalization, economic analysis, as well as methods of systematization of statistical data and construction of analytical models. The study reveals the economic and legal essence of illegal enrichment as a specific corruption offense characterized by the presence of unjustified assets and requiring the establishment of their origin based on the use of financial and analytical tools. It is shown that financial control plays an important role in detecting such offenses, in particular, mechanisms for electronic declaration and analysis of financial transactions, which form the information basis for investigations. An approach to assessing the institutional effectiveness of anti-corruption bodies is justified, based on the integration of economic, procedural, performance, preventive, personnel, and international aspects of their activities. It has been proven that a comprehensive assessment of effectiveness should take into account both the financial results of the anti-corruption system and the quality of law enforcement, the intensity of investigations, and the level of institutional interaction. The conclusions summarize the results of the analysis, which indicate an increase in the economic effect of the activities of anti-corruption bodies, the expansion of the practice of returning illegally acquired assets, and an increase in the effectiveness of investigations. A system of indicators for assessing the institutional effectiveness of anti-corruption bodies in combating illicit enrichment is proposed, which allows for a comprehensive analysis of their activities and can be used to improve the effectiveness of anti-corruption policy and management decisions.

Keywords: corruption offenses, financial control, unjustified assets, public finance, evidence, pre-trial investigation, asset confiscation, analytical assessment.

Постановка проблеми. Незаконне збагачення є одним з основних проявів корупції, що пов'язаний із накопиченням активів без підтвердженого законного походження та має значний вплив на фінансову стабільність держави. Його латентний характер і складність доказування зумовлюють

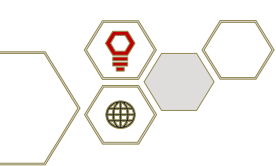

необхідність застосування комплексних правових і фінансово-аналітичних інструментів протидії [1, с. 92].

Важливу роль у цьому процесі відіграє антикорупційна інфраструктура України, зокрема Національне антикорупційне бюро України (далі – НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (далі – САП) та Вищий антикорупційний суд (далі – ВАКС), діяльність яких охоплює виявлення, розслідування та судовий розгляд корупційних правопорушень. Результативність їх функціонування безпосередньо впливає на повернення незаконно набутих активів і загальний рівень протидії корупції [2, с. 301]. Водночас у науковій літературі відсутня комплексна оцінка інституційної ефективності антикорупційних органів, яка б поєднувала економічні, процесуальні та результативні аспекти їхньої діяльності, що обмежує можливості об’єктивного визначення результатів антикорупційної політики.

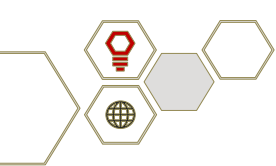
Актуальність дослідження зумовлена необхідністю забезпечення фінансової безпеки держави, підвищення довіри до публічної влади та виконання вимог євроінтеграції. У зв’язку з цим постає потреба в системному аналізі результативності діяльності антикорупційних органів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних наукових підходах проблема протидії корупції та незаконному збагаченню розглядається як багатовимірне явище, що поєднує правові, інституційні, економічні та технологічні аспекти. Аналіз інституційних засад антикорупційної політики свідчить про важливу роль спеціалізованих органів у забезпеченні її результативності. Так, О. Котуков та співавтори (О. Kotukov et al.) доводять, що ефективність антикорупційної політики визначається комплексом заходів, зокрема створенням спеціалізованої інфраструктури, упровадженням електронних систем та посиленням контролю [3]. О. Старенький підкреслює, що результативність антикорупційної діяльності безпосередньо залежить від інституційної спроможності органів, відповідальних за реалізацію державної політики [2]. Подібної позиції

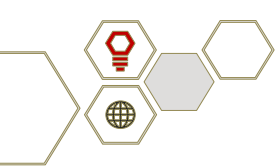
дотримується О. Панасюк, який наголошує на необхідності поєднання правових, організаційних та ціннісних підходів у протидії корупції [1]. Важливим аспектом є роль судової системи як завершального елементу антикорупційного механізму. Зокрема, Д. Гюльмагомедов та А. Щерба обґрунтовують, що продуктивність суду визначає загальну ефективність антикорупційної системи, виступаючи її обмежувальним чинником [4]. Аналогічно, О. Резнік та співавтори (O. Reznik et al.) акцентують на значенні судової реформи та інституційної взаємодії для забезпечення результативності антикорупційних заходів [5]. Окремий напрям досліджень присвячено правовим механізмам протидії незаконному збагаченню, зокрема інституту цивільної конфіскації. Так, О. Угриновська та О. Андрухів визначають проблеми правозастосування у справах про визнання активів необґрунтованими, зокрема складність доказування та процесуальні обмеження [6]. На труднощах ідентифікації об'єктів конфіскації та визначення їх вартості наголошує К. Мирось [7]. Необхідність дотримання стандартів захисту прав людини при застосуванні конфіскації, що вимагає забезпечення балансу між публічними та приватними інтересами, підкреслює П. Ковачев [8]. Значна увага приділяється міжнародному досвіду протидії незаконному збагаченню та фінансовим злочинам. Зокрема, Р. Білокін (R. Bilokin) доводить, що застосування сучасних технологій, таких як штучний інтелект і блокчейн, підвищує ефективність виявлення незаконних активів [9].

С. Кьортл (C. Körtl) та І. Чбіб (I. Chbib) з'ясовують, що реформування механізмів конфіскації сприяє зростанню результативності вилучення доходів від злочинної діяльності, хоча окремі проблеми залишаються [10]. Поряд із правовими та інституційними аспектами важливу роль відіграють чинники довіри та суспільного контролю. Так, Т. Гонг та колеги (T. Gong et al.) встановлюють, що ефективність антикорупційних органів також визначається рівнем суспільної довіри та сприйняттям їхньої діяльності [11]. Значення публічного контролю як інструменту забезпечення прозорості та підзвітності

державної політики підкреслює колектив авторів на чолі з Е. Сидоровою (E. Sidorova et al.) [12]. Сучасні дослідження також акцентують на ролі цифровізації та інновацій у підвищенні ефективності державного управління та зниженні корупційних ризиків. Зокрема, А. Ільїна обґрунтовує, що електронне урядування та використання великих даних створюють передумови для підвищення прозорості управлінських процесів [13]. Також авторка доводить, що впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у державну службу сприяє зменшенню корупційних проявів. [14]. У контексті цифрової трансформації правового регулювання О. Костенко та колеги (O. Kostenko et al.) наголошують на необхідності формування нових механізмів правового контролю в умовах розвитку цифрового середовища [15]. Таким чином, проведений аналіз наукових джерел свідчить про необхідність комплексного підходу до оцінки інституційної ефективності антикорупційних органів, що поєднує правові, інституційні, економічні та технологічні складники.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість наукових досліджень, нерозв'язаними залишаються питання комплексної оцінки ефективності антикорупційних органів, зокрема відсутність узгодженого підходу до поєднання економічних, процесуальних і результативних показників їхньої діяльності. Недостатньо розробленими є методичні засади оцінювання реального впливу антикорупційних заходів на повернення активів, а також інтеграції фінансових результатів із показниками якості правозастосування та превентивної діяльності. Окремої уваги потребує формування системи індикаторів, яка дозволяє об'єктивно оцінити результативність протидії незаконному збагаченню з урахуванням завершеності проваджень і фактичного відшкодування ресурсів. У цьому контексті внесок даної статті полягає у формуванні комплексного підходу до оцінювання інституційної ефективності антикорупційних органів, що ґрунтується на поєднанні нормативно-правового аналізу, дослідження судової

практики та систематизації основних індикаторів результативності їхньої діяльності.

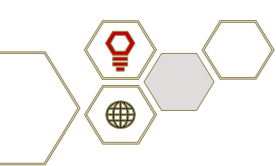
Формулювання цілей статті. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні підходу до оцінювання інституційної ефективності антикорупційних органів на основі системного аналізу їхньої діяльності, фінансових результатів та результативності протидії незаконному збагаченню.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- 1) проаналізувати нормативно-правові та інституційні засади діяльності антикорупційних органів України у сфері протидії незаконному збагаченню;
- 2) дослідити сучасну практику правозастосування та судову практику щодо корупційних правопорушень, пов'язаних із незаконним збагаченням, з метою визначення тенденцій та проблемних аспектів їх розслідування й розгляду;
- 3) сформувати систему індикаторів оцінки інституційної ефективності антикорупційних органів, що інтегрує економічні, процесуальні та результативні показники їхньої діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незаконне збагачення є специфічною формою корупційних правопорушень, що проявляється в набутті активів, вартість яких істотно перевищує законні доходи особи та не має підтвердженого походження. Його особливість полягає у фокусі не на факті отримання неправомірної вигоди, а на результаті – наявності необґрунтованих активів, що визначає специфіку його ідентифікації та доказування [16, с. 137].

Доказування незаконного збагачення базується на встановленні невідповідності між офіційними доходами та фактичним майновим станом особи, що передбачає аналіз фінансових потоків, джерел активів і пов'язаних осіб. Важливу роль у виявленні таких правопорушень відіграє фінансовий контроль, зокрема системи електронного декларування та фінансового моніторингу, які забезпечують інформаційну основу для ідентифікації

ризиків. У цьому контексті аналіз фінансових операцій часто перетинається з дослідженням правопорушень у податковій сфері, що дозволяє виявляти приховані джерела доходів та потенційні ознаки незаконного накопичення активів [17, с. 112].

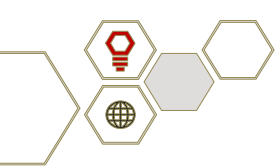
Ефективність протидії незаконному збагаченню значно залежить від інституційної спроможності антикорупційних органів, яка відображає їх здатність забезпечувати результативне розслідування, належну якість правозастосування та повернення незаконно набутих активів. Комплексна оцінка такої ефективності передбачає врахування економічних, процесуальних, результативних і превентивних аспектів діяльності.

Нормативно-правову основу протидії незаконному збагаченню в Україні формує система законодавчих актів, які визначають повноваження антикорупційних органів та механізми притягнення до відповідальності за корупційні правопорушення (табл. 1).

Таблиця 1

Нормативно-правові засади протидії незаконному збагаченню в Україні

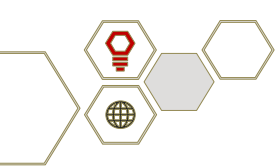
Нормативно-правовий акт	Основні положення регулювання	Роль у системі протидії незаконному збагаченню
Кримінальний кодекс України [18]	Визначає склад корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних із корупцією, зокрема незаконного збагачення, декларування недостовірної інформації, одержання та надання неправомірної вигоди	Формує матеріально-правову основу кримінальної відповідальності за незаконне збагачення
Закон України «Про запобігання корупції» [19]	Встановлює систему фінансового контролю, електронного декларування, моніторингу способу життя та повноваження НАЗК	Забезпечує превентивне виявлення необґрунтованих активів

Нормативно-правовий акт	Основні положення регулювання	Роль у системі протидії незаконному збагаченню
Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» [20]	Визначає правовий статус, компетенцію та повноваження НАБУ	Регулює здійснення досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень
Закон України «Про прокуратуру» [21]	Закріплює правові засади діяльності органів прокуратури та функції САП	Забезпечує процесуальне керівництво розслідуванням і підтримання обвинувачення
Закон України «Про Вищий антикорупційний суд» [22]	Визначає юрисдикцію, повноваження та організацію діяльності ВАКС	Забезпечує спеціалізований судовий розгляд корупційних кримінальних проваджень
Закон України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» [23]	Визначає стратегічні напрями формування та реалізації державної антикорупційної політики	Формує стратегічну основу розвитку антикорупційної системи

Джерело: створено авторами за [18–23]

Нормативно-правова база протидії незаконному збагаченню визначає не лише відповідальність за відповідні правопорушення, а й інституційну структуру органів, уповноважених на їх виявлення, розслідування та судовий розгляд. Особливістю української антикорупційної моделі є функціональний розподіл повноважень між спеціалізованими органами, що забезпечує послідовність антикорупційного процесу – від первинного фінансового контролю та виявлення ризиків до досудового розслідування, процесуального керівництва та винесення судових рішень. Така інституційна архітектура спрямована на підвищення незалежності антикорупційних процедур, мінімізацію конфлікту інтересів і підвищення ефективності правозастосування у справах про незаконне збагачення. У межах цієї системи провідну роль відіграють НАБУ, САП та ВАКС, повноваження яких

охоплюють різні стадії антикорупційного процесу. Розподіл функцій між цими інституціями формує цілісний механізм протидії корупції та забезпечує комплексний підхід до розслідування й судового розгляду відповідних правопорушень (табл. 2.)

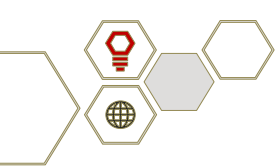
Таблиця 2

Інституційний розподіл повноважень антикорупційних органів у справах про незаконне збагачення

Орган	Основна функція	Роль у механізмі протидії незаконному збагаченню	Значення для оцінки ефективності
НАЗК	Фінансовий контроль і превенція корупції	Здійснює повну перевірку декларацій, моніторинг способу життя, виявляє ознаки необґрунтованих активів і незаконного збагачення	Характеризує превентивну та аналітичну спроможність системи
НАБУ	Досудове розслідування топкорупційних злочинів	Розслідує кримінальні провадження щодо незаконного збагачення та пов'язаних корупційних правопорушень	Відображає інтенсивність і якість досудового розслідування
САП	Процесуальне керівництво та представництво обвинувачення	Здійснює процесуальне керівництво у справах НАБУ, затверджує обвинувачення, подає позови у справах про цивільну конфіскацію	Дає можливість оцінити якість процесуального супроводу та правової позиції
ВАКС	Спеціалізований судовий розгляд	Розглядає кримінальні провадження щодо корупційних злочинів і справи про визнання активів необґрунтованими	Відображає результативність судового контролю та правозастосування

Джерело: створено авторами за [19–22]

Функціональний розподіл повноважень між антикорупційними органами формує інституційну основу механізму протидії незаконному збагаченню. Водночас ефективність такої системи визначається не лише

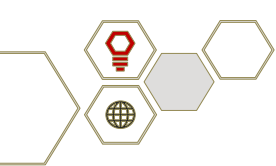

формальним розмежуванням компетенцій між НАЗК, НАБУ, САП та Вищим антикорупційним судом, а й практичними результатами застосування відповідних норм кримінального законодавства. Саме аналіз правозастосовної практики дозволяє оцінити, наскільки інституційна взаємодія цих органів забезпечує належний рівень виявлення, розслідування та судового розгляду правопорушень, пов'язаних із незаконним збагаченням.

У цьому контексті важливим є дослідження тенденцій застосування ст. 368-5 ККУ [18], яка встановлює кримінальну відповідальність за незаконне збагачення. Узагальнення правозастосовної практики дає можливість виявити особливості доказування походження активів, визначити основні проблеми кваліфікації відповідних діянь та оцінити ефективність функціонування антикорупційної системи на різних стадіях провадження (табл. 3).

Таблиця 3**Основні тенденції практики застосування ст. 368-5 КК України**

Тенденція	Зміст	Значення для оцінки інституційної ефективності
Провідна роль НАЗК	НАЗК найчастіше першим виявляє ознаки незаконного збагачення під час перевірки декларацій і моніторингу способу життя	Підтверджує важливе значення фінансового контролю як стартового етапу антикорупційного механізму
Звужене тлумачення законних доходів	На практиці поняття «законні доходи» часто фактично ототожнюється з офіційно задекларованими або оподаткованими доходами	Свідчить про наявність дискусійних підходів до правової кваліфікації незаконного збагачення
Активи третіх осіб	Оформлення майна на родичів або інших пов'язаних осіб не виключає можливості встановлення фактичного контролю посадовця над активами	Відображає розвиток доказових підходів у розслідуванні корупційних правопорушень
Сукупність кримінально-правових кваліфікацій	Незаконне збагачення часто поєднується з іншими корупційними злочинами, зокрема декларуванням недостовірної інформації (ст. 366-2 КК)	Підкреслює комплексний характер корупційних правопорушень

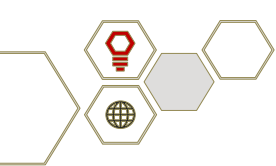

Тенденція	Зміст	Значення для оцінки інституційної ефективності
	або легалізацією доходів (ст. 209 КК)	
Обмеженість кількості вироків	Кількість вироків за ст. 368-5 КК України залишається відносно невеликою	Свідчить про ранній етап формування судових стандартів доказування
Активніший розвиток цивільної конфіскації	Судова практика щодо визнання активів необґрунтованими та їх конфіскації розвивається швидше, ніж практика кримінальної відповідальності	Дозволяє оцінити ефективність альтернативних правових механізмів повернення активів

Джерело: створено авторами за [24]

Аналіз правозастосовної практики свідчить, що застосування ст. 368-5 ККУ має низку специфічних особливостей, пов'язаних із необхідністю доведення незаконного походження активів та встановлення їх зв'язку з посадовою особою. Формування судової практики в цій сфері ще перебуває на етапі становлення, що зумовлює різні підходи до оцінки доказів і кваліфікації відповідних правопорушень.

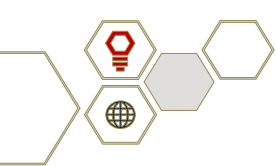
Важливим джерелом формування єдиних стандартів правозастосування є правові позиції ВАСК, які визначають підходи до тлумачення норм кримінального законодавства у сфері корупційних правопорушень. Їх аналіз дозволяє оцінити якість доказування, правильність кримінально-правової кваліфікації та ефективність взаємодії антикорупційних органів на різних стадіях провадження (табл. 4).

Таблиця 4

Правові позиції ВАСК щодо корупційних кримінальних правопорушень,
релевантних для оцінки інституційної ефективності

Стаття ККУ	Характер правопорушення	Правова позиція ВАСК	Значення для практики протидії незаконному збагаченню
ст. 366-2 ККУ	Декларування завідомо недостовірних відомостей	Судова практика виходить із того, що склад правопорушення передбачає внесення до декларації завідомо недостовірних відомостей, усвідомлення їх неправдивості та наявність прямого умислу декларанта	Підтверджує значення системи електронного декларування та фінансового контролю як інструменту виявлення корупційних ризиків
ст. 368 ККУ	Одержання неправомірної вигоди службовою особою	Верховний Суд зазначає, що неправомірна вигода може бути пов'язана не лише з діями в межах формальних повноважень, а й із використанням можливостей, зумовлених посадою; важливим є відмежування прохання від вимагання неправомірної вигоди	Дозволяє оцінити якість кримінально-правової кваліфікації та достатність доказової бази
ст. 369 ККУ	Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі	Незаконність дій посадової особи не означає автоматичного підбурювання до надання неправомірної вигоди; пропозиція може визначатися не лише конкретною сумою, а й способом її обрахування	Відображає спроможність судової системи відмежовувати активну корупційну поведінку від провокації
ст. 369-2 ККУ	Зловживання впливом	Суб'єктом злочину може бути не лише службова особа, а й будь-	Дає можливість оцінювати

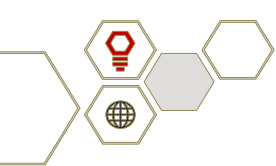

Стаття ККУ	Характер правопорушення	Правова позиція ВАСК	Значення для практики протидії незаконному збагаченню
		яка особа, здатна реально впливати на прийняття рішення через свої зв'язки або статус; для кваліфікації вимагання необхідна наявність ознак примусу	ефективність протидії неформальним корупційним практикам

Джерело: створено авторами за [25]

Узагальнення судової практики свідчить, що ефективність протидії корупційним правопорушенням визначається не лише результатами діяльності органів досудового розслідування, а і якістю судового контролю та послідовністю правових позицій щодо кваліфікації відповідних діянь. Саме на стадії судового розгляду відбувається остаточна оцінка доказової бази, сформованої антикорупційними органами, що дозволяє визначити реальну результативність їх діяльності у справах про незаконне збагачення. Формування узгодженої судової практики сприяє підвищенню правової визначеності, забезпечує однакове застосування кримінального законодавства та створює підґрунтя для більш об'єктивної оцінки інституційної ефективності антикорупційної системи. Водночас оцінка ефективності діяльності антикорупційних органів не може обмежуватися лише аналізом судових рішень або окремих показників результативності. Комплексне дослідження цієї проблематики потребує врахування ширшого кола чинників, що характеризують як результативність правозастосування, так і організаційну спроможність антикорупційної системи загалом. З цією метою доцільним є формування системи інтегрованих індикаторів, які дозволяють оцінити ефективність діяльності антикорупційних органів у різних вимірах.

Узагальнення результатів дослідження свідчить, що ефективність

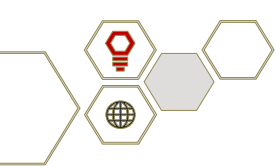

діяльності антикорупційних органів у протидії незаконному збагаченню має комплексний характер і формується під впливом низки взаємопов'язаних чинників. Аналіз нормативно-правових засад, інституційного розподілу повноважень, судової практики та тенденцій правозастосування дозволив сформувати систему індикаторів оцінювання інституційної ефективності антикорупційних органів. Такий підхід дає можливість інтегрувати різні аспекти функціонування антикорупційної системи – від нормативної забезпеченості та превентивного контролю до результатів судового розгляду та повернення активів (табл. 5).

Таблиця 5

Система оцінки інституційної ефективності антикорупційних органів у протидії незаконному збагаченню

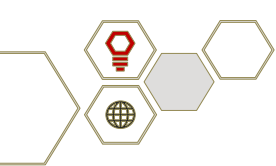
Компонент ефективності	Індикатор	Зміст показника	Інтерпретація результату
Нормативно-правова забезпеченість	Наявність спеціального правового регулювання	Законодавче закріплення складу незаконного збагачення, повноважень антикорупційних органів та процедур фінансового контролю	Відображає інституційну готовність держави забезпечувати правове реагування на незаконне збагачення
Превентивна ефективність	Фінансовий контроль та моніторинг способу життя	Проведення перевірок декларацій, виявлення необґрунтованих активів, аналіз фінансових операцій	Характеризує здатність системи своєчасно виявляти корупційні ризики
Процесуальна активність	Інтенсивність досудового розслідування	Кількість відкритих проваджень, проведення слідчих дій, скерування обвинувальних актів до суду	Відображає рівень фактичної активності антикорупційних органів
Якість правозастосування	Стійкість правової	Обґрунтованість доказової бази,	Дає змогу оцінити професійність

Компонент ефективності	Індикатор	Зміст показника	Інтерпретація результату
	кваліфікації	результати судового та касаційного перегляду	досудового розслідування та судового контролю
Результативність	Юридичні та майнові результати	Вироки суду, застосування цивільної конфіскації, стягнення необґрунтованих активів	Відображає фактичний економічний і правовий ефект діяльності антикорупційної системи
Міжінституційна взаємодія	Узгодженість діяльності органів	Координація дій НАЗК, НАБУ, САП і ВАКС на різних стадіях провадження	Характеризує цілісність та ефективність інституційного механізму
Кадрово-організаційна спроможність	Ресурсне забезпечення	Укомплектованість кадрами, спеціалізація, професійна підготовка та матеріально-технічні ресурси	Визначає здатність антикорупційних органів стабільно досягати результатів

Джерело: створено авторами

Запропонована система оцінювання ґрунтується на поєднанні кількох взаємопов'язаних компонентів: нормативно-правового, превентивного, процесуального, результативного, інституційного та кадрово-організаційного. Їх комплексний аналіз дозволяє оцінювати ефективність антикорупційної системи не лише за кількісними показниками діяльності, а й за якістю правозастосування, рівнем міжінституційної взаємодії та здатністю держави забезпечувати фактичне повернення незаконно набутого майна. Практична реалізація інституційної ефективності антикорупційної системи відбувається через послідовний механізм протидії незаконному збагаченню, який охоплює виявлення необґрунтованих активів, проведення досудового розслідування, судовий розгляд, конфіскацію майна та його подальше використання в

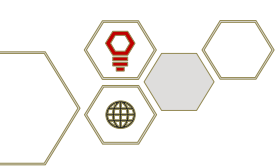
інтересах держави. Результативність такого механізму залежить від узгодженості діяльності антикорупційних інституцій, достатності їх ресурсного забезпечення та здатності трансформувати виявлені правопорушення в реальні правові й економічні результати.

Висновки. Результати дослідження свідчать про поступове посилення інституційної спроможності антикорупційних органів, що проявляється в зростанні економічного ефекту їх діяльності, розширенні практики повернення незаконно набутих активів та підвищенні результативності протидії корупції. Одним із важливих індикаторів такої ефективності є обсяг відшкодованих державі ресурсів, який відображає фактичний фінансовий результат функціонування антикорупційної системи та рівень мінімізації втрат публічних фінансів.

Позитивні зміни простежуються також у сфері правозастосування, зокрема в підвищенні стійкості правової кваліфікації та зростанні частки обвинувальних рішень у корупційних провадженнях. Це свідчить про зміцнення доказової бази та поступове формування усталеної судової практики. Водночас незаконне збагачення залишається складним об'єктом кримінально-правової протидії, що зумовлено необхідністю встановлення походження активів та застосування комплексних фінансово-аналітичних інструментів.

У результаті проведеного дослідження обґрунтовано систему оцінки інституційної ефективності антикорупційних органів у протидії незаконному збагаченню, яка інтегрує економічні, процесуальні, результативні, превентивні, кадрові та міжнародні аспекти їхньої діяльності. Запропонований підхід дозволяє розглядати ефективність антикорупційної системи як багатовимірне явище, що проявляється не лише у фінансових результатах, а й у якості правозастосування, рівні інституційної взаємодії та здатності держави забезпечувати фактичне повернення незаконно набутого майна.

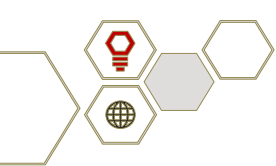
Подальше підвищення ефективності протидії незаконному збагаченню

пов'язане з розвитком систем фінансового контролю, цифровізацією аналітичних процесів, посиленням міжінституційної координації та розширенням міжнародного співробітництва у сфері повернення активів. Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні цифрових моделей оцінювання інституційної ефективності антикорупційних органів та застосуванні ризик-орієнтованих підходів до виявлення незаконного збагачення.

Список використаних джерел

1. Панасюк О. П. Протидія корупції в Україні: концептуальні підходи та стратегічні пріоритети. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2025. № 3. С. 90–99. DOI: <https://doi.org/10.32782/cuj-2025-3-10>
2. Старенький О. С. Інституційний розвиток Національного агентства з питань запобігання корупції як гарантія реалізації антикорупційної політики в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2026. Т. 2, № 1. С. 300–307. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.01.2.48>
3. Kotukov O., Kotukova T., Kozlov K., Makarenko O., Odyntsova O. The effectiveness of the national anti-corruption policy of Ukraine. *Revista Amazonia Investiga*. 2023. Vol. 12, № 66. P. 304–313. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.66.06.28>
4. Гюльмагомедов Д., Щерба А. Продуктивність Вищого антикорупційного суду як чинник ефективності антикорупційної системи. *Economic Synergy*. 2025. № 4. С. 211–225. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2025-4-14>
5. Reznik O., Bondarenko O., Utkina M., Klypa O., Bobrishova L. Anti-Corruption Transformation Processes in the Conditions of the Judicial Reform in Ukraine Implementation. *In IJCA*. 2023. Vol. 14, № 1. DOI: <https://doi.org/10.36745/ijca.400>
6. Угриновська О. І., Андрухів О. Д. Провадження у справах про

визнання необґрунтованими активів та їх стягнення у дохід держави: проблеми правозастосовної практики. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 4(22). С. 759–770. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-4\(22\)-759-770](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-4(22)-759-770)

7. Мирось К. В. Об'єкти цивільної конфіскації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 421–425. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/97>

8. Ковачев П. І. Інститут цивільної конфіскації в світлі практики Європейського суду з прав людини та національний контекст. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Том 2, № 90. С. 90–97. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.2.12>

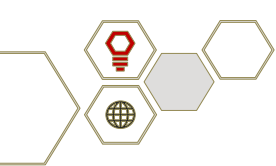
9. Bilokin R. International Scientific Experience in the Study of Illicit Enrichment: Criminalistics and Forensic Dimension. *International Annals of Criminology*. 2025. Vol. 63, №4. P. 666–688. DOI: <https://doi.org/10.1017/cri.2025.10095>

10. Körth C., Chbib I. Illicit enrichment in Germany: An evaluation of the reformed asset recovery regime's ability to confiscate proceeds of crime. *International Review of Law and Economics*. 2024. Vol. 80. Article 106230. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.irle.2024.106230>

11. Gong T., Scott I., Xiao H. Unpacking Public Perceptions of Effectiveness in Anti-Corruption Agencies: The Case of Hong Kong. *Public Integrity*. 2023. Vol. 25, № 6. P. 566–577. DOI: <https://doi.org/10.1080/10999922.2022.2068902>

12. Sidorova E., Dniprov O., Yunina M., Bobrishova L., Mkrtchian K. Administrative and legal principles of public control over the implementation of state policy in the humanitarian sphere. *Revista Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11, № 56. P. 124–131. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.56.08.13>

13. Ільїна А. Електронне урядування в системі оцінки людського капіталу. *Scientia fructuosa*. 2023. № 5(151). С. 20–33. DOI: [https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-5\(151\)-20-33](https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-5(151)-20-33)

[https://doi.org/10.31617/1.2023\(151\)02](https://doi.org/10.31617/1.2023(151)02)

14. Ільїна А. Реформування державної служби як шлях до конкурентоспроможності економіки країни. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 1(29). С. 75–89. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-1\(29\)-75-89](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-1(29)-75-89)

15. Kostenko O., Furashev V., Zhuravlov D., Dniprov O. Genesis of Legal Regulation Web and the Model of the Electronic Jurisdiction of the Metaverse. *Bratislava Law Review*. 2022. Vol. 6, № 2. P. 21–36. DOI: <https://doi.org/10.46282/blr.2022.6.2.316>

16. Кулик К. Д. Громадський антикорупційний моніторинг як важливий елемент запобігання корупції в Україні. *Правова держава*. 2025. № 59. С. 136–144. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2025.59.340311>

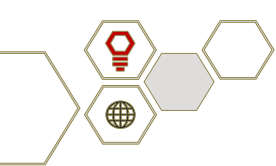
17. Лега О. В., Яловега Л. В., Прийдак Т. Б. Злочини в податковій сфері: сучасний стан та шляхи запобігання. *Економіко-правова політика в умовах світової кризи: проблеми і шляхи подолання*: збірник тез доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції (м. Черкаси, 25 листопада 2021 року). Черкаси: Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова, 2021. С. 110–112. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2a747196-93b8-4601-b640-f76de80467f9/content> (дата звернення 16.01.2026).

18. Кримінальний кодекс України. Документ № 2341-III. Редакція від 17.07.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 16.01.2026).

19. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1700-18> (дата звернення 26.02.2026).

20. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1698-18> (дата звернення 16.01.2026).

21. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/go/1697-18> (дата звернення 16.01.2026).

22. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 07.06.2018 № 2447-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2447-19> (дата звернення 16.01.2026).

23. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки (Антикорупційна стратегія): Закон України від 20.06.2022 № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2322-20> (дата звернення 16.01.2026).

24. Пашинський А., Васильєв М. Незаконне збагачення: 6 тенденцій практики, які не можна ігнорувати. *Vasil Kisil & Partners*. URL: <https://vkr.ua/publication/nezakonne-zbagachennya-6-tendentsiy-praktiki-yaki-ne-mozhna-ignoruvati> (дата звернення 16.01.2026).

25. Огляд судової практики Верховного Суду у кримінальних провадженнях щодо корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень. Київ, 2025. 72 с. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/ogliady/Oglyad_VS_korypc_pravopor.pdf (дата звернення 16.01.2026).